

Qorti tal-Appell
(Kompetenza Inferjuri)

Imħallef Anthony Ellul

Appell numru: 527/2010

**Mark Portelli (KI 419572M) eżerċenti fil-kummerċ taħt l-isem Anvil & Forge
(appellat)**

vs

Soren Andersen (KI 582683M) (appellant)

7 ta' Frar, 2017

L-intimat appella mis-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) tat-8 ta' Ottubru, 2015, fejn il-qorti laqgħet parzjalment it-talba tar-rikorrent, li kien qed jitlob il-ħlas ta' bilanċ għal xogħol li għamel fir-residenza tal-intimat f'Marsascalea konsistenti f'kisi ta' wiċċ ta' taraġ tal-konkos eżistenti b'folji tal-ħġieġ 20mm mwaħħal fuq *frames* tal-ħadid li għandhom *neoprene gasket* li żzomm il-ħġieġ b'*suction*, il-kisi tal-waqqafa tat-taraġ, tal-ġenb, tal-*landings* u tal-*iskirting* b'folji tal-injam Wenge u tqegħid ta' poggaman tal-*istainless steel* tul it-taraġ u l-*landings*. Skond ir-rikorrent kien għad fadal bilanċ dovut ta' €6,595.30 wara li l-intimat kien ħallas depositu ta' €3,240.00 mis-somma totali ta' €9835.30.¹

L-intimat eċċepixxa quddiem l-ewwel qorti l-preskrizzjoni *ai termini* tal-artikolu 2148(a) tal-Kodiċi Ċivili (Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta), subordinatament li hu mhux il-legittimu kuntradittur waħdu u għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju stante li x-xogħol kellu jsir fir-residenza tiegħu u ta' martu, li kellha għalhekk tkun parti fil-kawża u li t-talbiet ma għandhomx jiġu akkolti stante ix-xogħol ma sarx skond is-sengħa u l-arti, bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrent.

¹ Vide *quotation* ippreżentata mir-rikorrent a fol. 18 tal-proċess quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, li pero' ma taqbilx ma dik ippreżentata mill-intimat bl-istess data a fol 65, li għandha il-vat ta' 18% inkluż fit-totali u mhux in eċċess tat-totali u li ġġib totali miktub bl-idejn ta' €8,100 (li pero' jekk tinħadem it-total tal-*items* in realta' għandha tkun ta' €8,335). Il-partijiet jaqblu li d-depożitu imħallas kien ta' €3240.

Il-Qorti tal-Maġistrati nkarigat lill-perit Edgar Rossignaud sabiex jagħmel aċċess fil-post u jirrelata dwar jekk ix-xogħol li sar, sarx skont is-sengħa u l-arti².

L-ewwel qorti kkonkludiet:

"Jirriżulta li bejn il-kont ipprezentat mir-rikorrent a fol 18 u l-kont ipprezentat mill-intimat a fol 65 hemm diskrepanza u dana fis-sens illi l-kont ipprezentat mir-rikorrent jindika kont totali ta' €9,835.30, filwaqt illi l-kont esebit mill-intimat juri kont ta' €8,100³ illi minnu kien tħallas €3,240".

Għalhekk il-qorti, wara li spjegat li m'għandhiex għaliex tiddubita' dwar il-veracita' tad-dokument ipprezentat mill-intimat, iktar u iktar meta dan l-ammont dikjarat mill-intimat ma ġiex ikkontestat mir-rikorrent li xehed wara li kien ġja ġie prezentat id-dokument imsemmi mill-intimat, ikkonkludiet li l-ammont bilancjali (qabel konsiderazzjonijiet ta' xogħol mhux skond l-arti u s-sengħa) dovut ma kienx ta' €6,595.30 iżda ta' €4,860.00.

Il-Qorti tal-Maġistrati ukoll ikkonkludiet li x-xogħol ma sarx skond is-sengħa u l-arti u dan fuq il-konkluzzjonijiet tal-perit arkitett Edgar Rossignaud, li kkonkluda⁴:

- i. Il-pedati tal-ħġieg ma humiex imwaħħlin bl-ebda mod permanenti mat-taraġ tal-konkos iżda huma biss poġġuti. Minħabba f'hekk, huwa faċli li dawn il-folji tal-ħġieg jersqu waqt li wieħed jkun niezel jew tiela t-taraġ, u jekk wieħed jirfes fit-tarf tat-tarġa, hemm il-possibilita' li l-folja tinqata min-naħa ta' wara. Dan jista' jikkostitwixxi perikolu serju għal min ikun qed juza t-taraġ, u ċertament li mhuwiex skond is-sengħa u l-arti.*
- ii. Dawn l-istess folji tal-ħġieg għandhom sporġenza l-barra mill-wieqfa tat-taraġ li mhijiex konsistenti fit-turġien kollha u dan jittqies bħala difett għax is-sengħa titlob li jkun hemm sporġenza ndaqs f'kull tarġa.*
- iii. Uħud minn dawn il-folji tal-ħġieg għandhom il-kantuniera ta' barra kwadrati u oħrajn, għal xi raġuni, ġew ittundjati. Is-sengħa titlob konsistenza fid-dettal tad-disinn u ma narax raġuni għaliex dawn ma sarux kollha l-istess.*
- iv. Il-poġġaman (railing) tal-istainless steel mhuwiex rigidu u soġġett għal ċaqliq meta wieħed jistrieħ miegħu.*
- v. Hemm nuqqas ta' finishing tajjeb fid-dettall, f'dak li jirrigwarda l-istainless steel edging fil-landing ta' fuq kif ukoll fi bnadi fejn tieqaf it-tlibbisa bl-injam mal-ġenb tat-taraġ.*

Il-perit ikkonkluda li għalkemm ċertu partijiet tax-xogħol, partikolarment iċ-ċaqliq tal-pedati tal-ħġieg li jinqalgħu minn posthom waqt l-użu ma jistgħux jiġu msejħa li saru skond l-arti

² Fol. 20.

³ Kif ingħad fin-nota ta' fuq, is-somma tat-total imniżżel ħazin, pero' ma sar ebda appell fuq dan mir-rikorrent.

⁴ A fol. 41 tal-proċess quddiem il-Qorti tal-Maġistrati.

u is-sengħa, ċertu nuqqasijiet bħall-poġġaman li mhux imwaħħal sew jew xi *finishings* fit-tlibbis tal-injam, faċilment jistgħu jittrawgaw.

Skont il-qorti dan ma jfissirx li l-intimat ma' għandu jhallas xejn mill-kont pendenti għax l-istess intimat baqa' jagħmel użu u jgawdi it-taraġ u għamlet *animo boni viri* tnaqqis ta' €1,300 għax-xogħol mhux skond is-sengħa u l-arti u kkundannat lill-intimat iħallas mill-ammont fuq imsemmi ta' €4,860, is-somma ta' €3,500, bl-imgħax mid-data tas-sentenza u bl-ispejjes pagabbli mill-intimat.

L-intimati appellaw mis-sentenza. L-aggravji huma:

1. Li l-ewwel eċċezzjoni ma gietx deċiża b'kap separat u anzi giet skartata. L-appellant isostni li hu ċar li fil-każ in eżami kien hemm trapass ta' żmien bejn meta saru x-xogħlijiet u meta l-appellat ippreżenta l-kawża. Inoltre, m'hemmx provi oħra li juru li t-terminu preskrittiv ta' tmintax-il xahar gie b'xi mod interrott;
2. Li l-ewwel qorti naqset meta ittemperat l-ammont reklamat minkejja li rriżulta mill-assjem tal-provi li x-xogħol ma sarx skond is-sengħa u l-arti;
3. Illi fi kwalunkwe każ, fejn imiss mal-ispejjeż dawn ma kellhomx jiġu akkollati lill-intimat.

Ir-rikorrent wieġeb.

Preskrizzjoni taħt l-artikolu 2148(a) tal-Kodiċi Ċivili:

B'riferenza għal din l-eċċezzjoni, fin-nota ta' sottomissjonijiet li ppreżenta l-appellant kien argumenta:

"Illi minn eżami tal-proċess għandu jirriżulta ċar li meta nbdiel din il-kawża fl-4 ta' Diċembru 2010 kienu għaddew ferm aktar minn tmintax-il xahar minn meta l-attur seta' jaġixxi u dan għaliex hekk kif xehed il-konvenut ix-xogħol fil-fond tal-intimat kien tlesta għal habta ta' Jannar tas-sena 2009. Minflok l-attur naqas milli jagħmel dan u ma ġab ebda prova li b'xi mod turi huwa interrompa l-preskrizzjoni".

Min-naħa tal-attur, quddiem l-ewwel qorti m'għamilx sottomissjonijiet dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni.

Għal dak li jirrigwarda l-eċċezzjonijiet, il-qorti laqat *in parte* r-raba' eċċezzjoni u **ċaħdet l-eċċezzjonijiet l-oħra kollha**. Dan ifisser li ċaħdet ukoll l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni.

Pero' l-ewwel qorti ma tatx raġunijiet għalfejn ċaħdet din l-eċċezzjoni. Għal dak li jikkonċerna l-ewwel eċċezzjoni, mill-atti jirriżulta li:

- i. Ix-xogħol li għamel l-appellat kien jikkonsisti f'taraġ bil-pedati tal-ħġieg u poġġaman tal-*istainless steel*. F'partijiet intuża wkoll l-injam.
- ii. L-attur xehed li x-xogħol tlesta f'Jannar 2009. Il-konvenut stess xehed li "... *għal ħabta ta' xi Jannar 2009, eventwalment is-sur Portelli lesta x-xogħol kollu li kellu jagħmel*⁵.
- iii. Fl-aħħar ta' Jannar 2009 l-appellant talab għal stima dwar xogħol ieħor (ara stima datata 27 ta' Jannar 2009).
- iv. Fl-14 ta' Diċembru 2010 l-attur ippreżenta l-kawża.

L-Artikolu 2148(a) tal-Kodiċi Ċivili jipprovdi li huma preskritti bl-egħluq ta' tmintax-il xahar:

"(a) l-azzjonijiet tal-ħajjata, skrapar, mastrudaxxi, bennejja, bajjada, ħaddieda, argentieri, arluġġara, u ta' persuni oħra li jaħdmu sengħa jew arti mekkanika, għall-prezz tal-opri jew tax-xogħlijiet tagħħhom, jew tal-materjal li jfornu".

Skont l-artikolu 730 tal-Kap. 12, eċċezzjoni ta' preskrizzjoni għandha tiġi deciza b'kap separat. Ħaġa li ma saritx f'dan il-każ. Fis-sentenza **Carmelo Sultana noe et –vs- Annunzjata armla Giordmaina**, Qorti tal-Appell (Inferjuri), 22 ta' Frar 1964, intqal:-

"Qabel xejn jingħad li dina l-aħhar eccezzjoni fuq imsemmija skond l-Art 731 (illum Art 730) tal-Ligijiet ta' Malta, għandha tiġi deciza b'kap separat u n-nuqqas ta' decizjoni tagħha proprjament tikkostitwixxi nullita' imħabba difett ta' forma u peress li tikkoncerna l-ammissibilita' tal-kawza, u li r-rimedju normalment huwa dak li s-sentenza tiġi annullata u l-attijiet jigu mill-gdid rinviati lill-ewwel Qorti (Ara Appell 12 ta' Diċembru 1931 in re Cassar –vs- Cachia, Vol XXVII pI p663 – Appell 7 ta' Mejju 1951, Carmelo Micallef –vs- Brigadier John B. McCanee – Kummerc, 5 ta' Frar 1895; Califato noe –vs- Muscat noe, Vol XV pag 44). Gie pero' ukoll "in subjecta materia" deciz in forza tal-artikolu 793 Kap 15 (illum Art 790) li simili eccezzjoni, li mhiex espressament eccettwata għall-non-applikazzjoni ta' dak l-artikolu, ma għandiex tiġi ritrattenuta jekk l-appell isib li s-sentenza mogħtija b'dak in-nuqqas hija gusta sostanzjalment (Ara Appell Civili Inferjuri 11 ta' Diċembru 1957 "Avukat Dr. Giuseppe Vella et –vs- Giuseppe Gatt"; Appell Civili Inferjuri 3 ta' Mejju 1899 "Sapiano –vs- Muscat" Vol XV p43)".

Skont l-artikolu 790 tal-Kap. 12 meta quddiem din il-qorti tingieb eċċezzjoni ta' nullita tas-sentenza appellata, l-eċċezzjoni m'għandhiex tintlaqa' jekk is-sentenza tkun gusta fis-sustanza tagħha:

⁵ Fol. 62.

"..... **hlief** jekk l-eċċezzjoni tkun ibbażata fuq nuqqas ta' ġurisdizzjoni jew fuq nuqqas ta' ċitazzjoni, jew fuq illegittimità ta' pesuna jew fuq li s-sentenza tal-ewwel qorti hija extra petita jew ultra petita jew fuq kull difett ieħor li jippreġudika l-jedd ta' smiġh xieraq".

Il-każ in eżami hu differenti minn dak li ġara fil-kawża **Anna Maria Gauci nomine vs Salvino Farrugia et**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fl-24 ta' Ġunju, 2016. F'dak il-każ fis-sentenza tal-ewwel qorti ġiet trattata l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni iżda dik l-istess eċċezzjoni ma ssemmitx fil-parti dispożittiva tas-sentenza. Il-qorti qalet:

"Huwa pacifikament ritenut ukoll illi l-volonta` tal-gudikant tista' tittiehed anke mill-konsiderandi tas-sentenza u li d-dispożittiv ma ghandux jittiehed separatament mill-motivazzjoni, izda ghandu jigi minn din definit u spjegat (ara Kollez.Vol. XLII pt.1 p. 287; Grima v. Fava, deciza minn din il-Qorti fis-26 ta' Mejju, 1967; u Bartoli noe v. Mathioudes noe, deciza wkoll minn din il-Qorti fid-29 ta' Lulju, 1970). Minn qari tas-sentenza jirrizulta li l-ewwel Qorti, wara li ezaminat kemm id-dispożizzjoni tal-Artikoli 2156(f) tal-Kodici Civili, kif imressaq mill-appellanti bhala parti mid-difiza tagħhom, kif ukoll l-Artikolu 1027 tal-Kodici Civili, ritenut bhala appikabbli għall-każ mill-attribuci appellata, waslet għall-konkluzjoni li kien l-Artikolu 1027 tal-Kodici Civili li kien applikabbli għall-każ odjern".

Pero' fil-każ tal-lum, fis-sentenza ma nsibu l-ebda motivazzjoni għal dak li jirrigwarda l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. L-artikolu 218 tal-Kap. 12 jipprovdi li, "*Fis-sentenza għandhom qabel xejn jingħataw ir-raġunijiet li fuqhom il-qorti tkun ibbażat id-deċiżjoni tagħha.....*". Il-motivazzjoni f'sentenza hi parti essenzjali sabiex il-partijiet ikunu ngħataw smiġh xieraq. Il-garanziji fl-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea tinkludi l-obbligazzjoni li l-qorti jagħtu raġunijiet sufficjenti għad-deċiżjoni (ara **H v Belgium**, 30 ta' Novembru 1987), għalkemm m'hemmx xi htiega li jkunu dettaljati (**Van de Hurk v. The Netherlands**, 19 ta' April 1994⁶). Għaldaqstant, in-nuqqas ta' motivazzjoni hu difett li jippreġudika l-jedd ta' smiġh xieraq. Dan jissarraff fin-nullita' tas-sentenza. Għaldaqstant, m'huwiex il-każ li din il-qorti tikkunsidra jekk is-sentenza hijiex ġusta fis-sustanza tagħha u wisq inqas il-kumplement tal-aggravji l-oħra.

Għal dawn il-motivi tilqa' l-ewwel aggravju, tħassar is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati tat-8 ta' Diċembru 2015 u tibgħat l-atti lura quddiem l-ewwel qorti. Spejjeż jibqgħu bla taxxa bejn il-partijiet peress li hadd mill-partijiet ma kellu htija għal dak li ġara.

⁶ "Article 6 para. 1 (art. 6-1) obliges courts to give reasons for their decisions, but cannot be understood as requiring a detailed answer to every argument".

Anthony Ellul.